

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/95007,Publikacje-IPN-na-temat-zbrodni-katynskiej.html>
27.02.2026, 08:04

Publikacje IPN na temat zbrodni katyńskiej

08.04.2022

Zapraszamy do zapoznania się z wybranymi publikacjami Instytutu Pamięci Narodowej na temat zbrodni katyńskiej. Są wśród nich zarówno wydawnictwa naukowe, jak i popularne, zbiory dokumentów, albumy oraz propozycje edukacyjne. Niektóre z nich są dostępne do pobrania w wersji elektronicznej.

NOWOŚCI

Jolanta Adamska

LAS KATYŃSKI

W LATACH
1940-1943

[Jolanta Adamska, *Las Katyński w latach 1940-1943*,
Warszawa 2021](#)

Kazimierz Maciąg

SAM JEDEN

Józef Mackiewicz — pisarz i publicysta

**PROGRAM
WSPIERANIA
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

ŚLADY ZBRODNI

OBLICZA PAMIĘCI

Katyń – Łączka – Ravensbrück

[Ślady zbrodni. Oblicza pamięci. Katyń – Łączka – Ravensbrück, red. Ewa Kowalska, Kamila Sachnowska, Warszawa 2021](#)

Opozycja przedsierpniowa w peerel: KOR, ROPCiO, SKS, WZZ

cena 8 zł (w tym 8% VAT) NR 4 (197) ■ kwiecień 2022

BIULETYN IPN

PISMO O NAJNOWSZEJ HISTORII POLSKI

numer indeksu 433713
nakład 8 000 egz.

PAMIĘĆ O KATYNIU

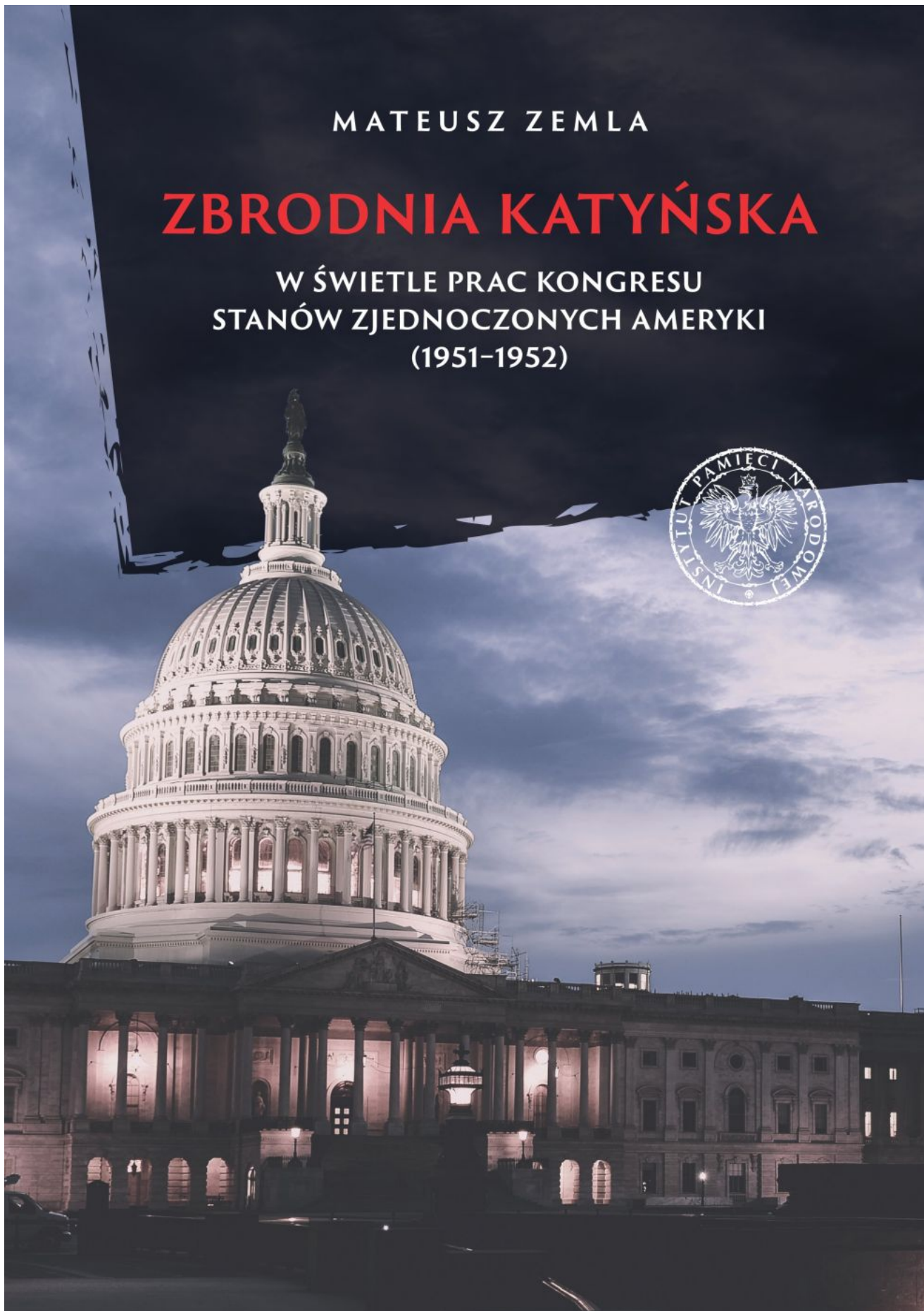
[„Biuletyn IPN” nr 4/2022](#)

MONOGRAFIE

MATEUSZ ZEMLA

ZBRODNIA KATYŃSKA

W ŚWIEŁE PRAC KONGRESU
STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI
(1951–1952)

Mateusz Zemla, *Zbrodnia katyńska w świetle prac Kongresu Stanów Zjednoczonych Ameryki (1951-1952)*, Warszawa 2020

W pierwszych latach zimnej wojny miał miejsce ciąg wydarzeń, które doprowadziły do bezprecedensowego przedsięwzięcia – powołania w 1951 r. przez Kongres Stanów Zjednoczonych oficjalnego komitetu do zbadania największej zbrodni wojennej z okresu II wojny światowej – zbrodni katyńskiej. Prace Komitetu Katyńskiego Kongresu USA przyniosły nieocenione rezultaty, gdyż przyczyniły się do wyjaśnienia wielu wątków (ważnych także ze współczesnej perspektywy), związanych z dokonaniem przez Sowieców mordem na polskich jeńcach wojennych. Przesłuchania i ich konkluzje pomogły również w ujawnieniu istotnych szczegółów polityki prowadzonej przez władze amerykańskie wobec sojuszników w czasie II wojny światowej. Praca nie jest jednak wyłącznie pochwałą zasiadających w Komitecie kongresmenów.

W wielu miejscach ukazano, że zapatrzeni w swoją wizję polityki członkowie Komitetu dążyli do zdeprecjonowania działań administracji prezydenta Franklina Delano Roosevelta, często rezygnując z obiektywizmu i realizując partykularne cele. Nie przesłania to jednak pozytywnego rezultatu ich pracy. Była ona ważna, a okoliczności śmierci polskich jeńców wyjaśniano profesjonalnie i z dużym osobistym zaangażowaniem. Istotne jest również, że Komitet Katyński Kongresu USA stał się – jedynym jak dotąd oficjalnym „trybunałem” dla jednej spośród niezliczonych zbrodni komunistycznych, a wina władz sowieckich została jednoznacznie dowiedziona.

**HISTORIA
DOLNEGO
ŚLĄSKA**

Krzysztof Łagojda

Życie w cieniu śmierci

Losy rodzin katyńskich w latach 1939–1989
w świetle wywiadów z członkami
Dolnośląskiej Rodziny Katyńskiej
Wybrane aspekty

IPN WROCŁAW

[Krzysztof Łagojda, Życie w cieniu śmierci. Losy rodzin katyńskich w latach 1939-1989 w świetle wywiadów z członkami Dolnośląskiej Rodziny Katyńskiej. Wybrane aspekty, Wrocław 2016](#)

Autor w swej książce pokazuje, że zbrodnia katyńska to nie tylko akcja eksterminacyjna na rozkaz Stalina i drażliwy problem polityczny, ale i trwająca dziesięciolecia tragedia wielu tysięcy rodzin, rana, która częstokroć nigdy się nie zagoiła. Podstawą jego badań stały się wielogodzinne rozmowy z członkami rodzin wymordowanych jeńców, uzupełnione dokumentami i bogatą literaturą przedmiotu. Na tej podstawie autor podjął próbę odtworzenia życia tych rodzin w różnych okresach, począwszy od czasu wojny po koniec PRL.

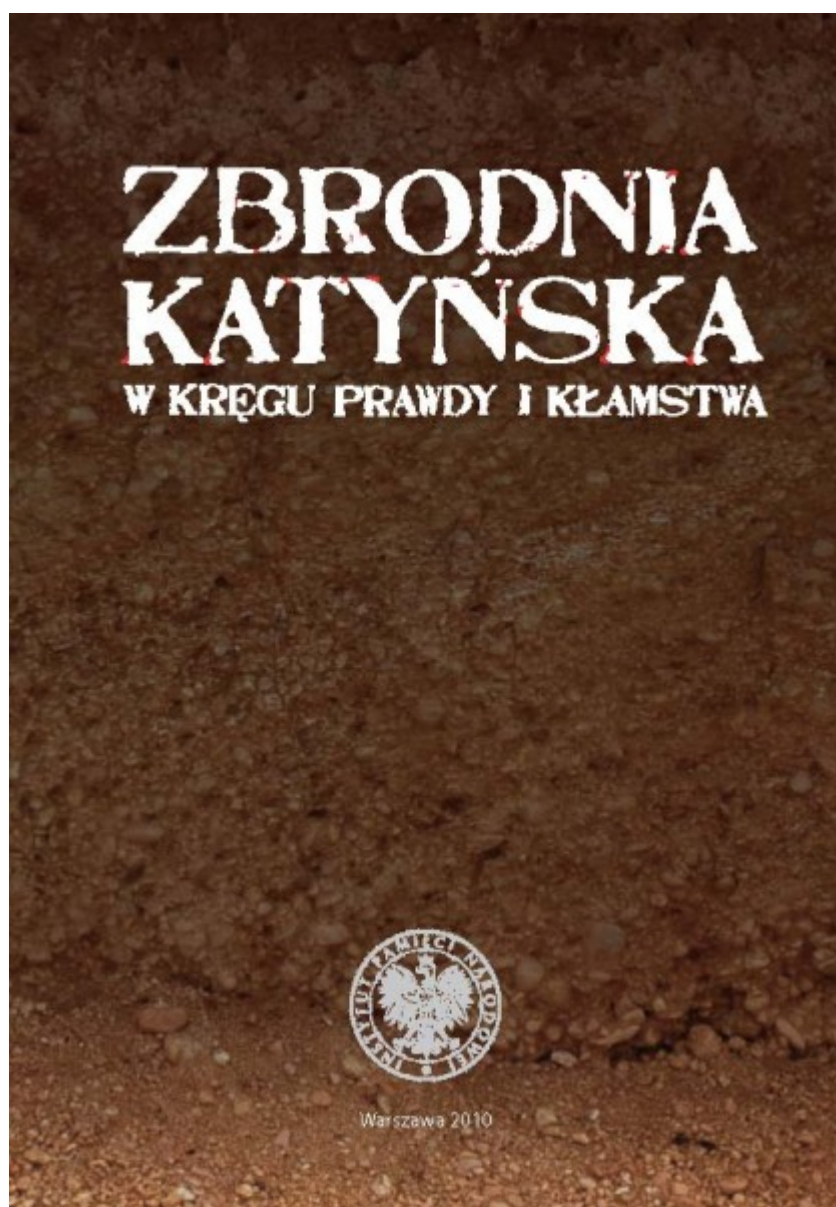
STUDIA I MATERIAŁY

JEŃCY WOJENNI Z ŁÓDZKIEGO - OFIARY ZBRODNI
KATYŃSKIEJ

[Jeńcy wojenni z Łódzkiego – ofiary Zbrodni Katyńskiej, red. Joanna Żelazko i Piotr Zawilski, Łódź 2011](#)

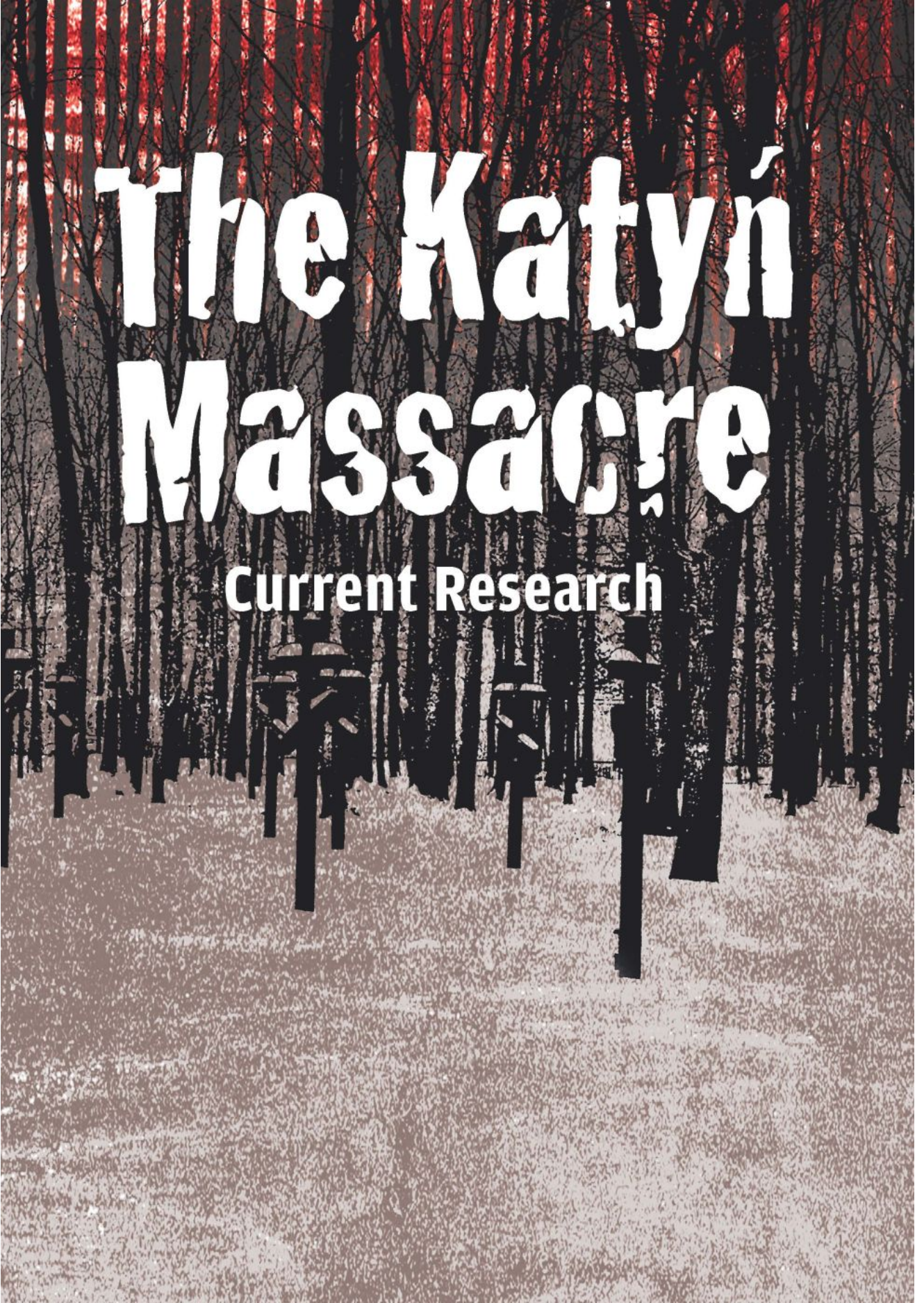
Książka stanowi pokłosie konferencji, która odbyła się 15 kwietnia 2010 r. w Łodzi, w ramach obchodów 70. rocznicy Zbrodni Katyńskiej. Wpisuje się ona w nurt publikacji przybliżających zagadnienia z zakresu historii regionalnej. Na tle informacji ogólnych o organizacji sowieckiego aparatu obozowego oraz ideologii i zasad, w oparciu o które działał, a także opisu walki z zakłamywaniem prawdy o Zbrodni Katyńskiej, przedstawione zostały losy osób związanych z Łodzią i województwem łódzkim (w jego granicach sprzed 1939 r.), które straciły życie na skutek decyzji członków Biura Politycznego KC WKP(b) z 5 marca 1940 r.

[Zbrodnia Katyńska. W kręgu prawdy i kłamstwa, red. Sławomir Kalbarczyk, Warszawa 2010](#)

Książka, ukazująca się w 70. rocznicę Zbrodni Katyńskiej dokonanej w 1940 r. przez Sowiety na blisko 22 tysiącach polskich jeńców wojennych i więźniów, zawiera studia historyczne i prawnicze, relacje strażników pamięci, zwłaszcza członków rodzin ofiar, a także dokumenty dotyczące zacierania śladów tej zbrodni na Ukrainie. Obok syntetycznych podsumowań – przeglądu ustaleń historiografii i perypetii prowadzonych w różnych latach śledztw – znajdziemy tu teksty omawiające kwalifikację prawną Zbrodni, dzieje Kłamstwa Katyńskiego i toczonej w kraju i na emigracji walki o prawdę, miejsce Katynia w edukacji formalnej i nieformalnej w okresie III RP, zagadnienie „skarg katyńskich” przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

[**►POBIERZ**](#)

The Katyn Massacre

Current Research

The Katyn Massacre: Current Research, ed. by Damian Bębnowski, Filip Musiał, Warsaw 2020

Wieloautorska praca w kilku artykułach przybliży dzisiejszy stan wiedzy dotyczący Zbrodni Katyńskiej. Wśród autorów tomu są najbardziej znani badacze tego problemu, między innymi: Ewa Kowalska, Krzysztof Łagojda, Wojciech Materski, Borys Sokołow, Witold Wasilewski czy Tadeusz Wolsza. Artykuły odnoszą się zarówno do różnych aspektów Zbrodni Katyńskiej, jak i do kwestii związanych z jej następstwami i pamięcią o niej. Ważnym wątkiem książki jest problem Katynia w dzisiejszej historiografii rosyjskiej oraz rosyjskiej propagandzie historycznej.

[!\[\]\(529949c2c3dadbaa4e538e8c643454bc_img.jpg\) POBIERZ](#)

SŁOWNIKI

INDEKS REPRESJONOWANYCH

tom XXI

Zabici w Katyniu

Alfabetyczny spis 4415 jeńców polskich z Kozielska
zabitych w kwietniu–maju 1940,
według źródeł sowieckich, polskich i niemieckich

Ośrodek **Karta**

Zabici w Katyniu, Indeks Represjonowanych, t. XXI, Warszawa 2013

Publikacja w ramach programu badawczego Ośrodka KARTA realizowanego we

współpracy ze Stowarzyszeniem Memoriał w Moskwie. IPN patronował projektowi od 2002 roku, a w 2013 r. go przejął. W ramach programu jest prowadzona całościowa dokumentacja losów obywateli polskich represjonowanych – deportowanych, więzionych, internowanych – przez Związek Sowiecki. na kartach indeksu są publikowane alfabetyczne wykazy i biogramy represjonowanych.

DOKUMENTY

MORD W ŁESIE KATYŃSKIM

Przesłuchania
przed amerykańską komisją Maddena
w latach 1951–1952

TOM 3

[Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951–1952, tom 3, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Wacław Jan Popowski, Warszawa 2020](#)

Trzeci tom polskiej edycji dorobku dochodzenia Specjalnej Komisji Śledczej do Zbadania Faktów, Dowodów i Okoliczności Mordu w Lesie Katyńskim. Powołana przez Izbę Reprezentantów Kongresu Stanów Zjednoczonych 18 września 1951 r. komisja, na której czele stał Ray Madden, przeprowadziła szeroko zakrojone śledztwo. Jego wyniki podsumowała w raporcie złożonym 22 grudnia 1952 r. Głównym celem tej części obrad komisji Maddena było wyświetlenie amerykańskich konotacji sprawy kateńskiej. Przesłuchania i inne czynności podejmowane w tym okresie miały pozwolić na zbadanie postępowania rządu amerykańskiego z raportami dotyczącymi mordu na polskich oficerach w Lesie Katyńskim i polityki amerykańskiej wobec Związku Sowieckiego. Końcowe prace komisji zostały formalnie określone przez kongresmenów jako druga faza dochodzenia, w odróżnieniu od fazy pierwszej, mającej na celu wskazanie sprawcy zbrodni kateńskiej i zrekonstruowanie jej szczegółowych okoliczności.

MORD W ŁESIE KATYŃSKIM

Przesłuchania
przed amerykańską komisją Maddena
w latach 1951–1952

TOM 2

[*Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951–1952, tom 2, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Wacław Jan*](#)

[Popowski, Warszawa 2018](#)

Celem publikacji jest przybliżenie czytelnikom dokumentów i przesłuchań świadków zeznających przed specjalną komisją śledczą Kongresu amerykańskiego, która w latach 1951-1952 zajmowała się zbrodnią katyńską. Zamieszczono w niej zeznania wyjątkowych świadków związanych ze zbrodnią katyńską, między innymi członków komisji lekarskiej, która w 1943 roku była obecna podczas ekshumacji w Lesie Katyńskim, szefa wywiadu amerykańskiego czy amerykańskiego ambasadora w Moskwie z czasów odkrycia mogił w Lesie Katyńskim.

[►POBIERZ](#)

MORD W ŁESIE KATYŃSKIM

Przesłuchania
przed amerykańską komisją Maddena
w latach 1951–1952

TOM 1

[Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach](#)

[1951-1952, tom 1, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Wacław Jan Popowski, Warszawa 2017](#)

Wiosną 1940 r. NKWD ZSRS, na mocy decyzji Biura Politycznego WKP(b), wymordowało w Katyniu i innych miejscach ZSRS blisko 22 tysiące obywateli Rzeczypospolitej, w tym oficerów Wojska Polskiego.

W 1951 r. Izba Reprezentantów Kongresu Stanów Zjednoczonych powołała do życia Specjalną Komisję Śledczą do Zbadania Faktów, Dowodów i Okoliczności Mordu w Lesie Katyńskim, od nazwiska przewodniczącego określaną jako komisja Maddena. Do końca 1952 r. komisja przeprowadziła drobiazgowe śledztwo, gromadząc dowody rzeczowe oraz przesłuchując przeszło stu świadków - w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Niemczech i Włoszech. Przed komisją zeznawali: Amerykanie, Niemcy, Polacy, Rosjanie, Węgier, Chorwat, Włoch, Szwajcar, Duńczyk i Szwed. Dochodzenie zaowocowało przyjęciem przez Izbę Reprezentantów raportu końcowego, stwierdzającego, że Związek Sowiecki ponosi odpowiedzialność za mord popełniony na Polakach w Katyniu w 1940 r. Prace komisji odsłoniły też mechanizmy zatajania w USA prawdy o zbrodni katyńskiej.

W 1952 r. w Waszyngtonie opublikowano siedem tomów protokołów przesłuchań przed komisją, a także raport wstępny i raport końcowy. Wszystko pod zbiorczym tytułem *The Katyn Forest Massacre (Mord w Lesie Katyńskim)*. Niniejszym tomem inaugurujemy polskie wydanie dorobku komisji Maddena. Edycja IPN obejmuje przesłuchania świadków i większość dowodów rzeczowych, po raz pierwszy prezentując polskim czytelnikom cały unikatowy materiał zgromadzony przez amerykańskich kongresmenów.

Nawet po ujawnieniu w latach dziewięćdziesiątych XX w. części dokumentów z archiwów rosyjskich protokoły komisji stanowią cenne źródło do dalszych badań. Ponieważ jak dotąd nie przeprowadzono dochodzenia w sprawie zbrodni katyńskiej, zakończonego wyrokiem sądowym, raport komisji Kongresu Stanów Zjednoczonych pozostaje najważniejszym formalnoprawnym orzeczeniem potwierdzającym winę ZSRS za mord na Polakach.

►[POBIERZ](#)

Część zasadnicza książki to nieznane dotąd protokoły zeznań m.in.: Andrzejewskiego, Dąbrowskiej, Iwaszkiewicza, Jastruna, Kisielewskiego, Kotta, Kruczkowskiego, Miłosza, Nałkowskiej, Przybosia i Wyki – przesłuchiwanym w związku ze śledztwem przeciw pisarzom podejrzanym o kolaborację z Niemcami. Literaci zeznają na temat postaw środowiska, realiów życia okupacyjnego oraz stosunku do sprawy Katynia i działań w tym zakresie podejmowanych przez propagandę hitlerowską. Formułują też własne przemyślenia związane z kwestią katyńską. Autorzy książki podkreślają, że śledztwo prowadzono tuż po wojnie, a więc jeszcze przed umocnieniem reżimu totalitarnego, dlatego cytowane wypowiedzi obrazują miarodajną opinię środowiska literackiego (zgodną z osobistym wyborem politycznym, dokonany po 1945 r.) w kwestii uznawanej za jedną z kluczowych w minionej wojnie. Do lektury protokołów przygotowują dwa teksty: publicystyczny, omawiający wypowiedzi i postawy przesłuchiwanym (pióra S.M. Jankowskiego) i historyczny – charakteryzujący zawartość akt oraz postacie prokuratorów i kierunki prowadzonego śledztwa (autorstwa R. Kotarby). Książka zawiera ponadto ponad 50 ilustracji i indeks osób.

ПО

Seria świętokrzyska

*Dzienniki
Wspomnienia
Pamiętniki
Listy*

АРТОУ
СТАЛЕ

Куда

Наименование места, где находится почта, и области или края, а для ста

Район, село или деревня.

Кому

Улица, № дома и квартиры.

Подробное наименование адресата

Адрес
отправителя
Adresse
de l'expéditeur

С.С.С.Р. С.С.С.Р. С.С.С.Р. С.С.С.Р.
Домик № 15 Путь

*„Tatuś Wasz jest w Rosji...”.
Listy kieleckich katyńczyków*

„Tatuś Wasz jest w Rosji...” Listy kieleckich Katyńczyków, opracowanie Marek Jończyk, Kielce 2020

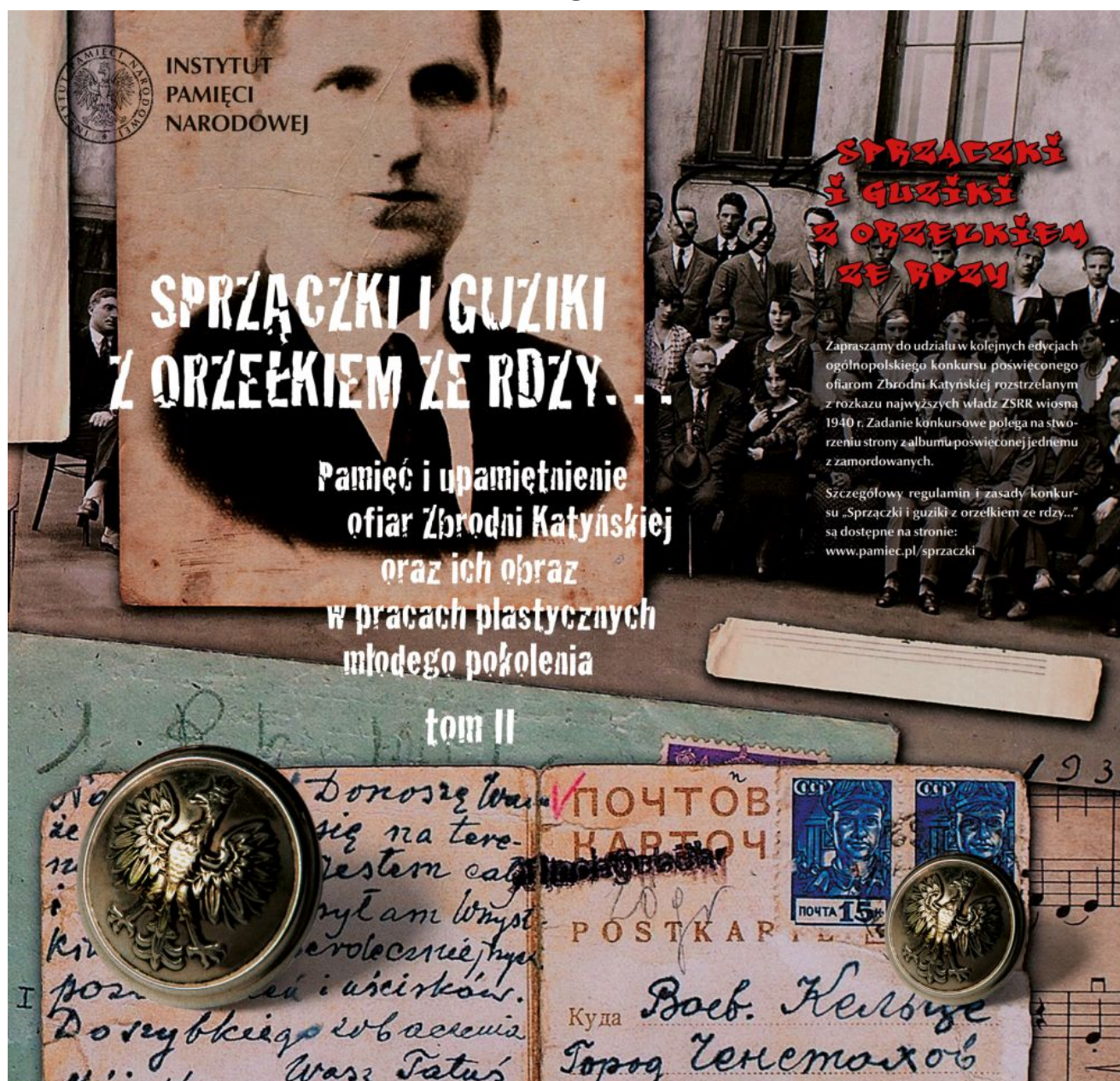
Zbiór listów ofiar Zbrodni Katyńskiej, adresowanych do rodzin, przyjaciół i znajomych. Większość stanowi korespondencja wysłana między 20 XI 1939 r. a początkiem kwietnia 1940 r. Treść listów, rzuca nowe światło na warunki niewoli, zbrodnię oraz jej ofiary, z ich systemem wartości, ideałami, uczuciami, lękiem o najbliższych i o losy Ojczyzny.

**NIEMIECKI
URZĘDOWY MATERIAŁ
W SPRAWIE MASOWEGO MORDU
W KATYNIU**

Publikacja po raz pierwszy została wydana nakładem Centralnego Wydawnictwa NSDAP w Berlinie w 1943 r. Opracowany raport stanowi wynik badań sondażowych różnego rodzaju komisji niemieckich i zespołów badawczych z Rzeszy Niemieckiej i krajów okupowanych, prowadzonych od 17 kwietnia do początku czerwca 1943 r. Zawiera dokumenty z obdukcji, protokoły prowadzonych czynności, ważne dla sprawy zeznania świadków rosyjskich oraz fragmenty dokumentów międzynarodowych. Istotną częścią raportu jest lista ofiar oraz przedmiotów wydobywanych z mogił. Przedstawiony materiał jest po raz pierwszy publikowany w całości w języku polskim.

ALBUMY

[Sprzaczki i guziki z orzełkiem ze rdzy... Pamięć i upamiętnienie ofiar Zbrodni Katyńskiej oraz ich obraz w pracach plastycznych młodego pokolenia, tom II, Warszawa 2015](#)

Tematem głównym drugiej edycji publikacji ([pierwsza ukazała się w 2012 r.](#)) są

ekshumacje przeprowadzone w latach dziewięćdziesiątych w ZSRR, a następnie Federacji Rosyjskiej i na Ukrainie. Były to badania i prace zakrojone na bardzo dużą skalę. W znacznym stopniu przyczyniły się do poznania okoliczności zbrodni, jej mechanizmu i miejsca, rozwiały również wątpliwości (o ile kiedykolwiek takie były?) co do jej sprawców [...]

Publikacja podzielona została na trzy uzupełniające się części. Na pierwszą, poruszającą zagadnienia prac śledczych a następnie antropologiczno-ekshumacyjnych, składają się artykuły Kamili Sachnowskiej i dr. Krzysztofa Persaka oraz wywiad z kierownikiem prac ekshumacyjnych w Miednoje – prof. Bronisławem Młodziejowskim. Druga część to upamiętnienie 62 ofiar Zbrodni Katyńskiej w formie prac plastycznych przygotowanych przez uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Ostatnią, trzecią część publikacji stanowią relacje z wyjazdów edukacyjnych do miejsc pamięci na Wschodzie.

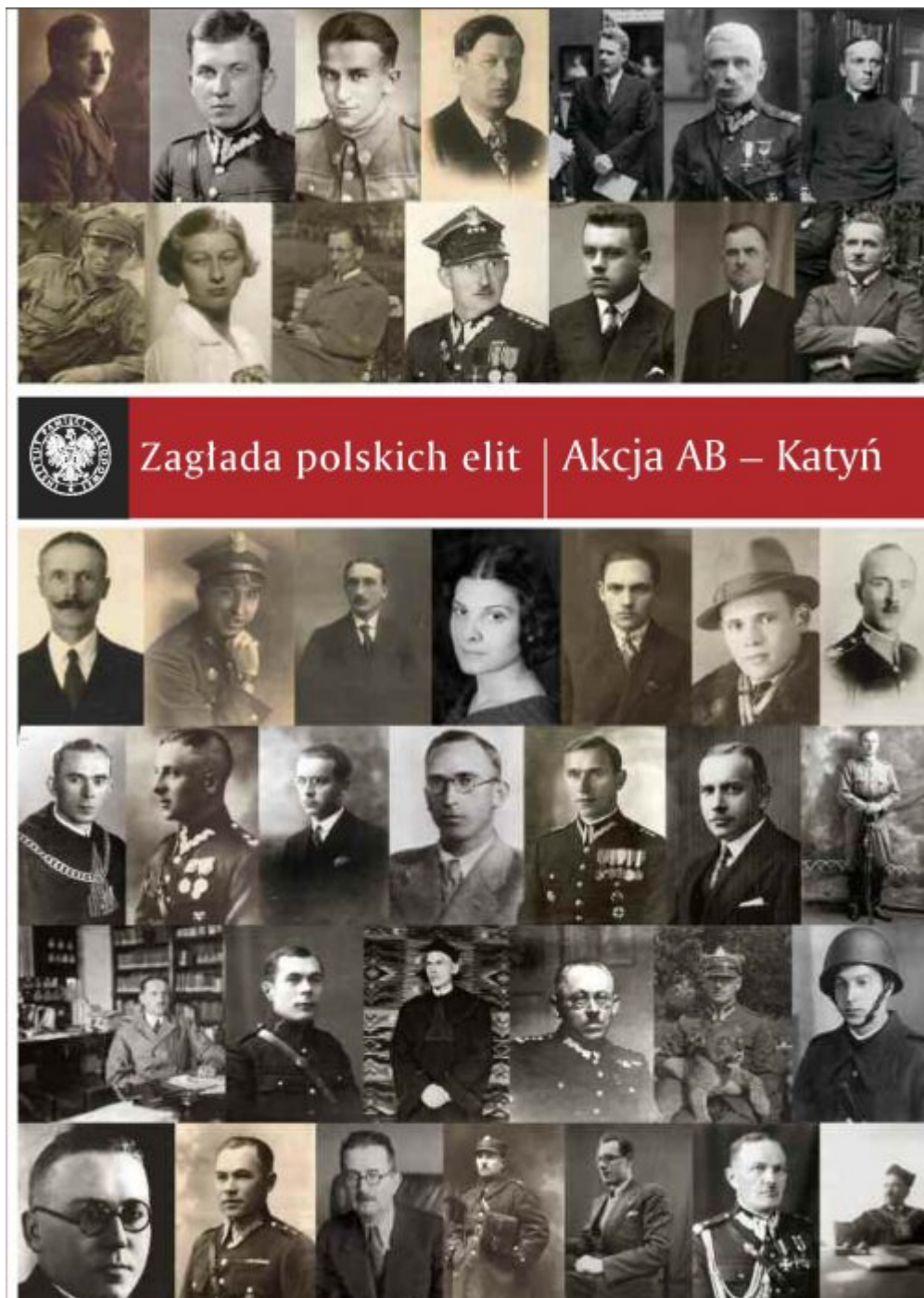

[Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy... Obraz ofiar Zbrodni Katyńskiej w pracach plastycznych młodego pokolenia, Warszawa 2012](#)

Album jest efektem pierwszej i drugiej edycji konkursu plastycznego IPN „Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy...”, które odbyły się w latach 2010 i 2011. Zadaniem uczestniczących w konkursie uczniów było upamiętnienie jednej z ofiar Zbrodni Katyńskiej w formie karty z albumu. Poszczególne edycje projektu cieszyły się tak dużym zainteresowaniem, a nagrodzone prace miały tak wysoki poziom, że organizatorzy postanowili je opublikować. Każda praca zamieszczona w albumie ma niepowtarzalny

charakter, nie tylko ze względu na rekonstrukcję indywidualnych losów zamordowanych, ale też ze względu na swoją formę. Wśród upamiętnionych w albumie ofiar Zbrodni Katyńskiej są żołnierze Września 1939, policjanci, funkcjonariusze służb granicznych oraz osoby cywilne; postaci historyczne, jak i zwykli obywatele II Rzeczypospolitej. Zarówno forma publikacji, pozwalająca wykorzystać zaangażowanie młodzieży w odtwarzaniu dziejów, jak i zawartość mają duży walor edukacyjny i wychowawczy.

Książka będąca połączeniem wydawnictwa albumowego i opracowania popularyzatorskiego zawiera eseje związane ze Zbrodnią Katyńską, nagrodzone w konkursie prace, biogramy 64 ofiar, fotografie oraz dokumenty upamiętnionych osób. Publikację zamykają relacje z dwóch wyjazdów edukacyjnych do miejsc pamięci na Wschodzie (do Katynia oraz Charkowa). Zamieszczone w niej fragmenty dokumentów źródłowych, wypowiedzi polityków, relacji i listów, związanych ze Zbrodnią Katyńską i jej ofiarami są same w sobie komentarzem historycznym. Rekonstrukcja losów pojedynczego człowieka i pokazanie jego życia w kontekście wydarzeń historycznych pozwala uniknąć tworzenia historii bezimiennej. Pozwala godnie ich upamiętnić, co było zamierzeniem organizatorów konkursu.

Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń, red. nauk. Anna Piekarska, wydanie 3, Warszawa 2013

Album towarzyszący wystawie pod tym samym tytułem przedstawia genezę sojuszu III Rzeszy i Związku Sowieckiego przeciw Polsce oraz przeprowadzoną przez okupanta niemieckiego i sowieckiego niemal jednocześnie brutalną eksterminację przedstawicieli elit polskiego społeczeństwa.

► [POBIERZ](#)

PERIODYKI POPULARNONAUKOWE

Dodatki: DVD z Teatrem TVP *Anatomia sumień* • broszura *Katyń 1940-2020*

cena 8 zł (w tym 8% VAT) NR 4 (173) • kwiecień 2020

BIULETYN IPN

PISMO O NAJNOWSZEJ HISTORII POLSKI

**1940
2020**

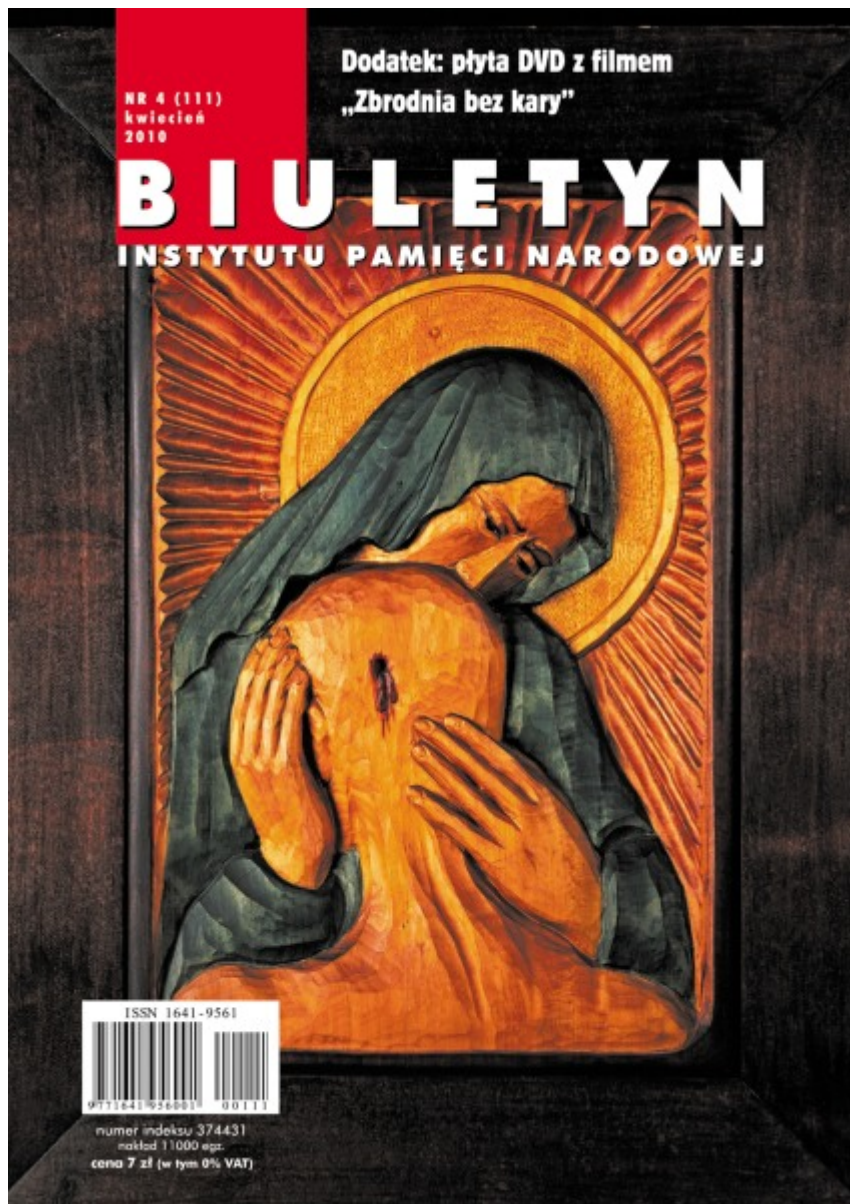

[„Biuletyn IPN” nr 4/2020. Katyń 1940-2020](#)

Osiemdziesiąta rocznica zbrodni katyńskiej – to główny temat kwietniowego numeru „Biuletynu IPN”. Dwie główne cechy: służba państwu polskiemu i polski patriotyzm najmocniej określały profil ofiar zbrodni katyńskiej. Kraje zainteresowane zbrodnią katyńską (m.in. Niemcy, ZSRS, Polska i USA) zdołały w latach wojny i po jej zakończeniu przesłuchać od kilkunastu do kilkudziesięciu świadków. Były wśród nich zarówno osoby wiarygodne, jak i konfabulujące, stąd ich świadectwa różnią się rangą i znaczeniem: często są to dokumenty kapitalne, innym razem wręcz bezwartościowe. W numerze opisujemy też, jaki stosunek do polskich jeńców miała okoliczna ludność. Z kłamstwem katyńskim przez cały okres peerelu zmagala się opozycja – prawdę pisano na murach, w ulotkach i drugoobiegowych wydawnictwach; prawdę przypominano też co roku na polskich cmentarzach.

W dziesiątą rocznicę tragedii smoleńskiej przedstawiamy główne kierunki działalności śp. prezesa IPN Janusza Kurtyki. Niedługo przed śmiercią prezentował on publikacje Instytutu nt. zbrodni katyńskiej, a w drogę do Katynia zabrał ze sobą „Biuletyn IPN” poświęcony w całości tej sowieckiej zbrodni.

Zginęli w drodze do Katynia – przypominamy nazwiska wszystkich, którzy stracili życie 10 kwietnia 2010 r. w Smoleńsku.

[„Biuletyn IPN” nr 4 /2010](#)

Numer w całości został poświęcony Zbrodni Katyńskiej. Swego rodzaju wprowadzeniem jest rozmowa „Nieprzedawnione ludobójstwo”. W artykułach przedstawiono m.in.: dezinformację jeńców przez NKWD; wyniki prac archeologiczno-ekshumacyjnych w Charkowie, Katyniu i Miednoje; sylwetki orędowników sprawy katyńskiej – prof. François Naville’a i ks. Zdzisława Peszkowskiego. W numerze znalazły się też wspomnienia i noty o Międzynarodowym Motocyklowym Rajdzie Katyńskim i o Katyńskim Marszu Cieni.

[►POBIERZ](#)

[„Biuletyn IPN” nr 5-6/2005](#)

Numer w całości został poświęcony Zbrodni Katyńskiej.

► [POBIERZ](#)

MATERIAŁY EDUKACYJNE I POPULARYZATORSKIE

ŚPIJ KOLEGO W CIEMNYM GROBIE, NIECH SIĘ POLSKA PRZYŚNI TOBIE

**O ZBRODNI KATYŃSKIEJ
MATERIAŁ EDUKACYJNY**

„Śpij kolego w ciemnym grobie, niech się Polska przyśni Tobie”, Gdańsk 2021

Mapy, archiwalne zdjęcia, biogramy ofiar, miejsca pamięci oraz szereg pytań wraz z wyczerpującymi odpowiedziami – to wszystko można znaleźć w najnowszym materiale edukacyjnym IPN Gdańsk poświęconym Zbrodni Katyńskiej pt. „Śpij kolego w ciemnym grobie, niech się Polska przyśni Tobie”.

[!\[\]\(c8d96c8885d3000a912c2582004aed63_img.jpg\) POBIERZ](#)

KATYŃ

1940-2020

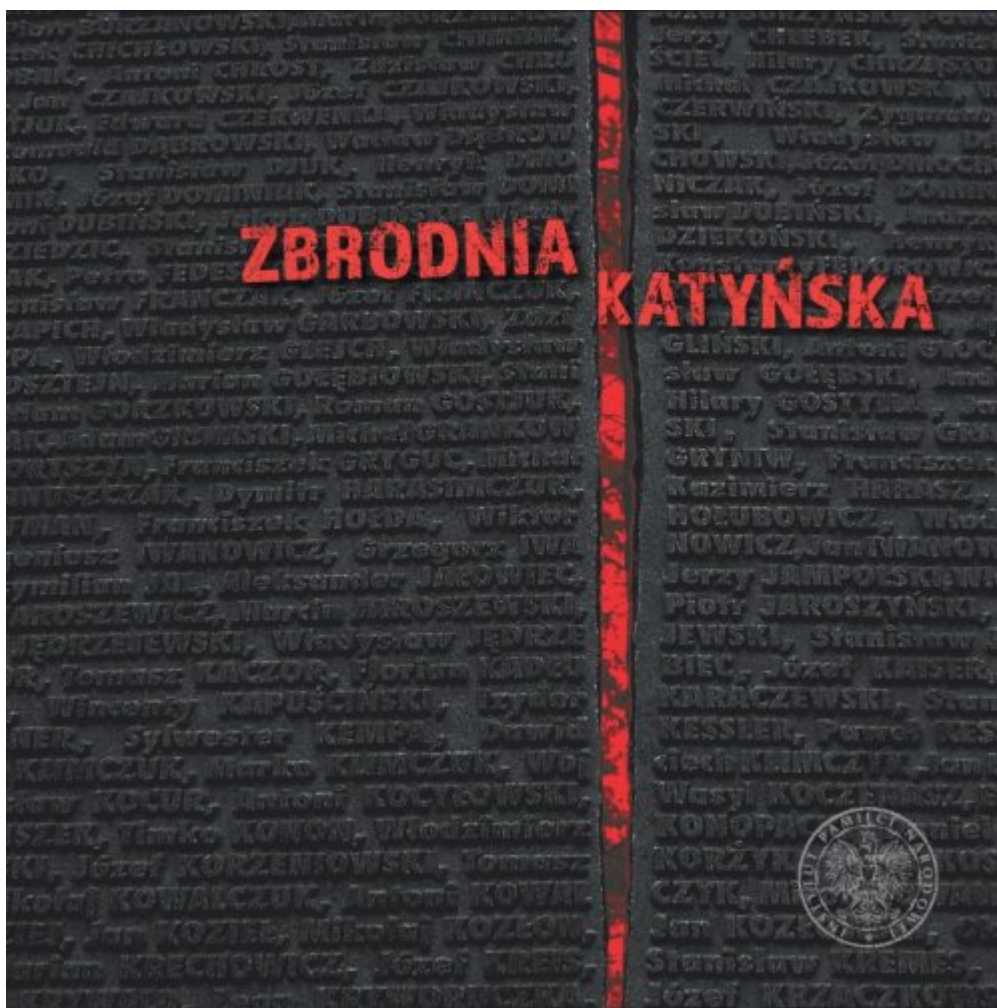
ZBRODNIA KŁAMSTWO PAMIĘĆ

Broszura stanowi bezpłatny dodatek do „Biuletynu IPN” 2020, nr 4.

Publikacja przedstawia aktualny stan wiedzy na temat zbrodni katyńskiej w ujęciu popularnonaukowym: przyczyny i przebieg zbrodni NKWD na Polakach, dzieje kłamstwa, odkrywania prawdy i śledztwa katyńskiego oraz najważniejsze miejsca w kraju i za granicą upamiętniające ofiary.

[**►POBIERZ**](#)

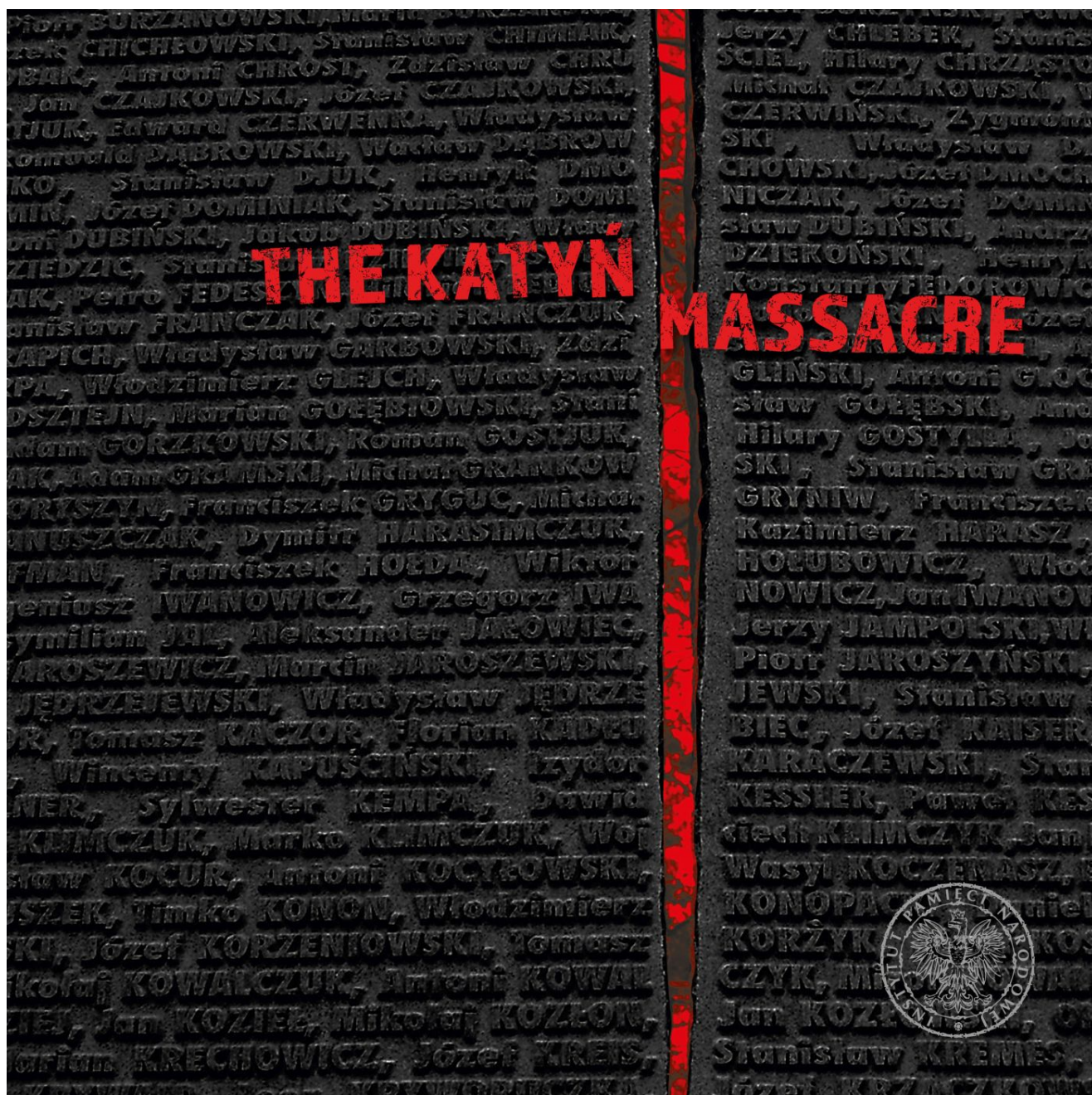

Sławomir Kalbarczyk, Witold Wasilewski, Małgorzata Kuźniar-Plota, Adam Siwek, *Zbrodnia katyńska*, b.m.w. 2020

Bogato ilustrowana broszura zawiera cztery artykuły:

- Sławomir Kalbarczyk, Zbrodnia katyńska - w pytaniach i odpowiedziach
- Witold Wasilewski, Krótka historia sprawy katyńskiej
- Małgorzata Kuźniar-Plota, Informacja o polskim śledztwie katyńskim
- Adam Siwek, Zbrodnia katyńska. Znaki pamięci

[**►POBIERZ**](#)

Sławomir Kalbarczyk, Witold Wasilewski, Małgorzata Kuźniar-Plota, Adam Siwek, *The Katyn Massacre*, Warszawa 2020

Angielska wersja broszury *Zbrodnia katyńska*

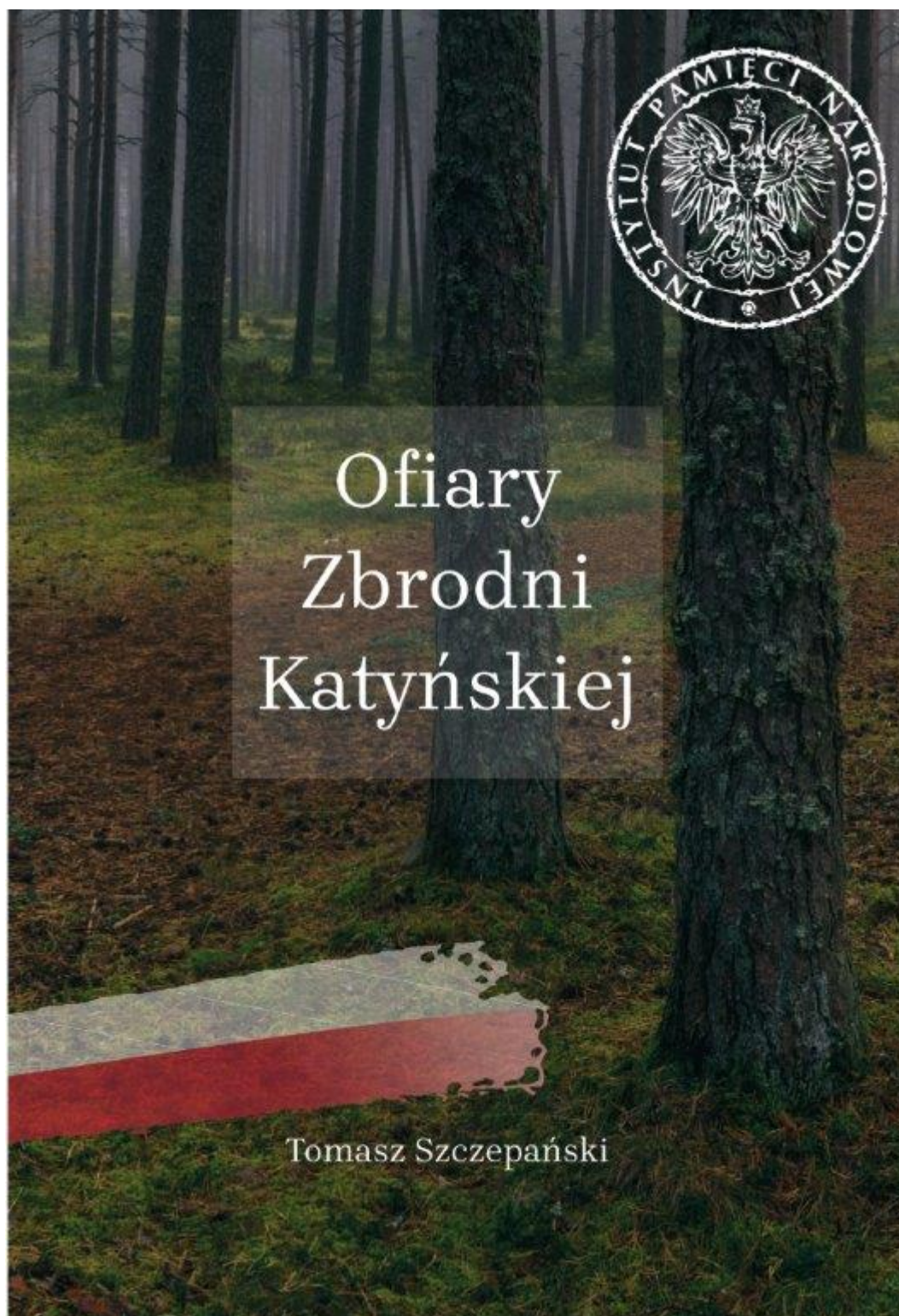
► [POBIERZ](#)

Sławomir Kalbarczyk, Małgorzata Kuźniar-Plota, Adam Siwek, Witold Wasilewski, *Katynskoje priestuplenije*, przekład na rosyjski Ihar Melnikau, Warszawa 2020

Rosyjska wersja broszury *Zbrodnia katyńska*

[► POBIERZ](#)

Tomasz Szczepański, *Ofiary Zbrodni Katyńskiej*, Warszawa 2020

Publikacja przygotowana przez Biuro Edukacji Narodowej w związku z 80. rocznicą Zbrodni Katyńskiej przypadającą w 2020 r. Autorem jest dr Tomasz Szczepański, kustosz Muzeum Katyńskiego w Warszawie. Broszura ma charakter popularyzatorski. Jej celem jest upowszechnianie podstawowej wiedzy o zbrodni.

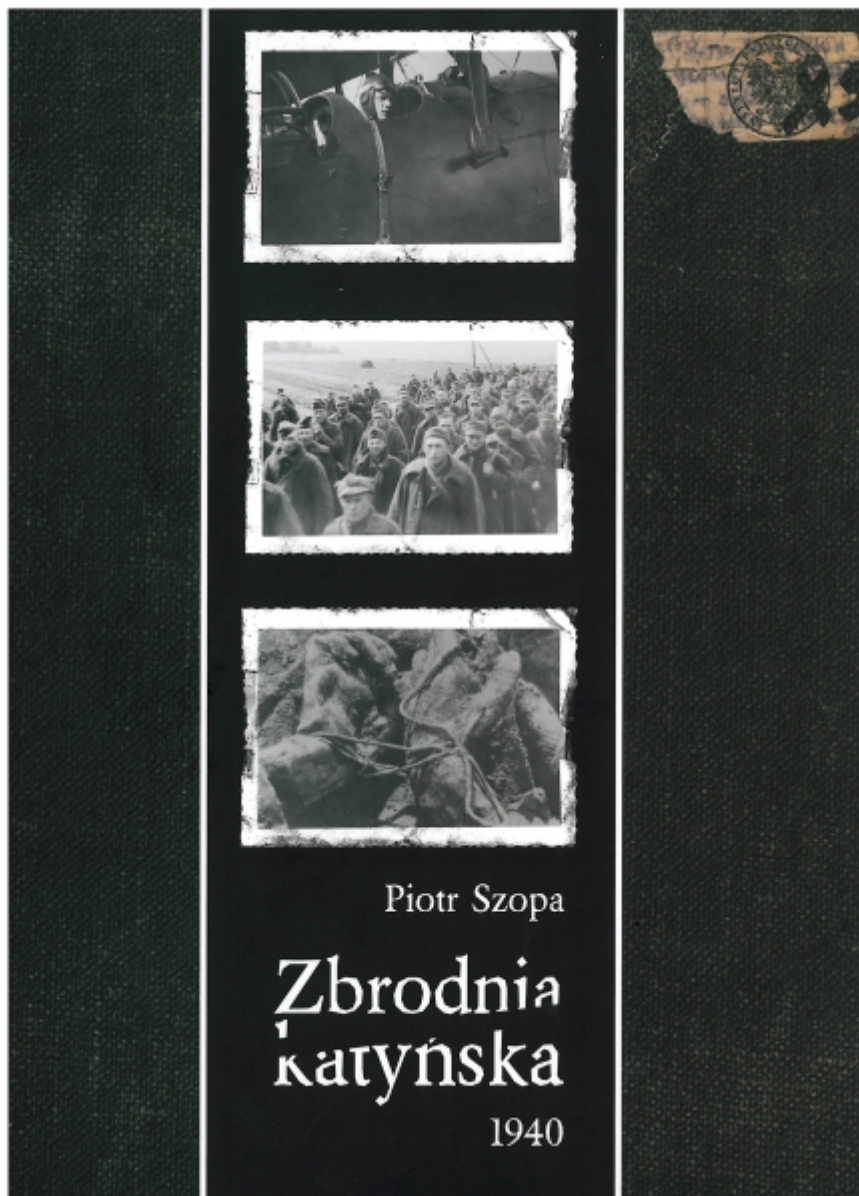
5 marca 1940 r., władze polityczne Związku Sowieckiego - z Józefem Stalinem na czele - wydały polecenie rozstrzelania blisko 22 tysięcy uwięzionych Polaków. Byli to oficerowie wojska i funkcjonariusze policji - zgromadzeni w obozach w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie oraz cywile przebywający w więzieniach sowieckiej Białorusi i Ukrainy.

Rozkaz został wykonany przez służbę bezpieczeństwa – NKWD, w kwietniu i maju 1940 r. Wszystkich egzekucji dokonywano poprzez strzał w tył głowy, a ciała zakopywano w zbiorowych grobach w lasach, tak aby wszystko utrzymać w tajemnicy. Prawda o zbrodni była zakazana we wschodniej Europie aż do końca trwania komunizmu. Dopiero 30 lat temu, w 1990 r., Związek Sowiecki ostatecznie przyznał się do winy. Mimo ogromnego wysiłku polskich historyków nadal niektóre aspekty ludobójstwa z 1940 r. są niejasne.

Tomasz Szczepański podsumowuje stan naszej wiedzy w marcu 2020 r. zarówno o zbrodni, jak i o kłamstwie katyńskim. Dla czytelnika dopiero poznającego zagadnienie publikacja będzie znakomitym wprowadzeniem, a opracowana przez autora bibliografia pomoże w dalszym zgłębianiu tematu. Załączona mapa w klarowny sposób ukazuje geografię ludobójstwa. Wszystkie ilustracje pochodzą ze zbiorów Muzeum Katyńskiego w Warszawie.

Publikacja nie jest przeznaczona do sprzedaży. Jest udostępniana w ramach projektów edukacyjnych Instytutu Pamięi Narodowej, jak również w wersji on-line.

[**►POBIERZ**](#)

[Piotr Szopa, Zbrodnia katyńska 1940. Pamięci mieszkańców powiatu strzyżowskiego zamordowanych przez Sowietów w Katyniu, Charkowie i Twerze \(Kalininie\), Rzeszów 2010](#)

Ukształtowała ich Wolna Polska, chociaż częstokroć jeszcze pod zaborami zdobyli wykształcenie i ugruntowali swoją pozycję społeczną. Kochali swój kraj ponad wszystko. Paradoksalnie pozycja społeczna, którą osiągnęli, stała się później przyczyną ich tragedii. Ich życiorysy pokazują, że w historii Polski były momenty, kiedy niemożliwy był kompromis i poddanie się niewolniczej egzystencji. Ich ofiara poniesiona w 1940 r. nie była daremna i nie została zapomniana. Naród Polski winien jest im pamięć i szacunek, gdyż oddali życie za Ojczyznę.

Miednoje - policyjny Katyń

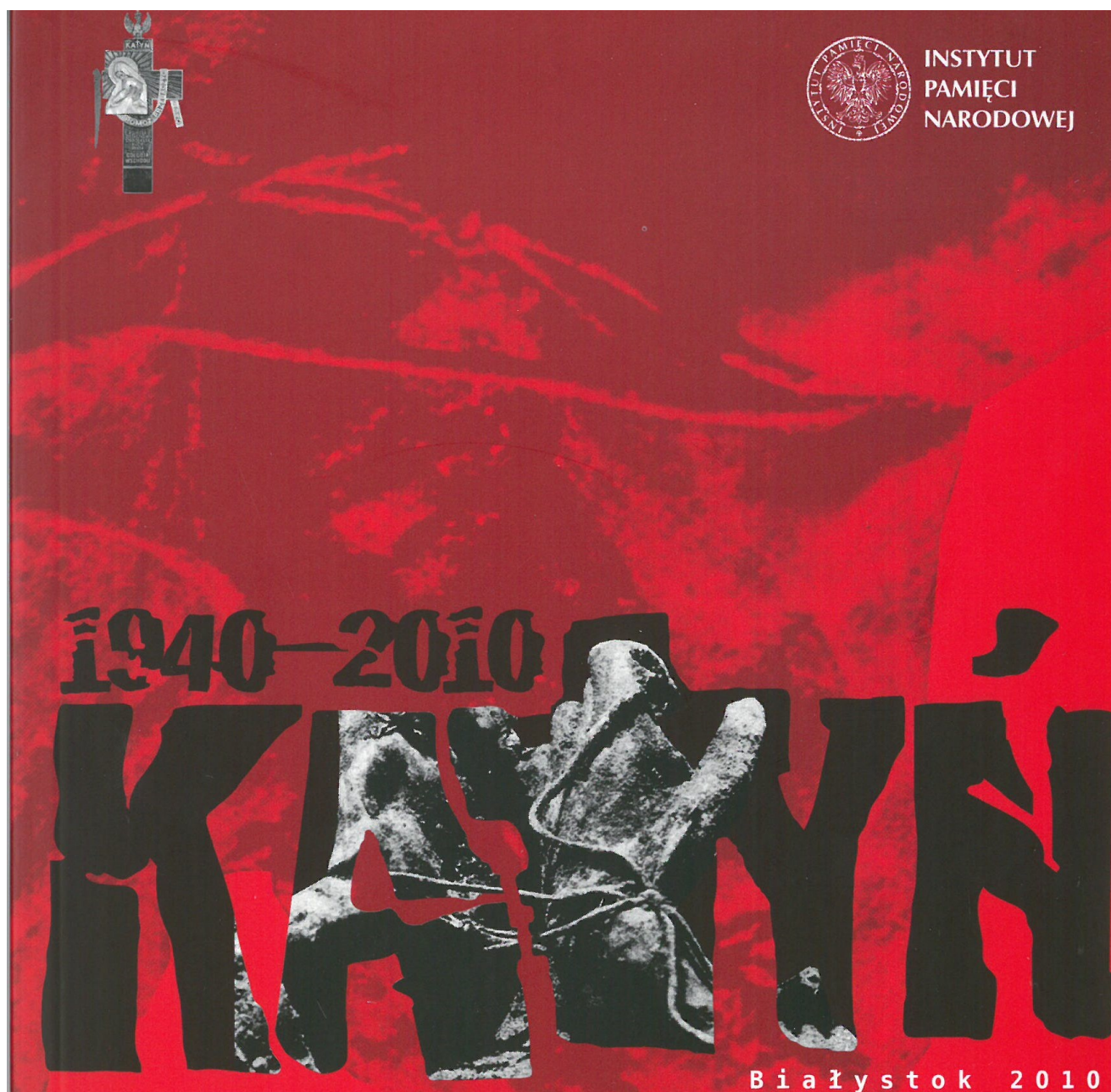

**Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
Delegatura w Kielcach**

Marek Jończyk, *Miednoje - policyjny Katyń*, Kielce 2013

Katalog wystawy ukazującej genezę i przebieg ludobójstwa w Katyniu ze szczególnym uwzględnieniem mordów na funkcjonariuszach Policji Państwowej. Polscy policjanci

stanowili około 28% ofiar sowieckiej zbrodni. Wystawa, ukazując szeroki kontekst historyczny, przybliży wątek policjantów z Kielecczyny zamordowanych w Miednoje.

Katyń 1940-2010. 70 rocznica Zbrodni Katyńskiej, redakcja naukowa Ewa Rogalewska, Białystok 2010

Wydawnictwo multimedialne towarzyszące wystawie przygotowanej w związku z obchodami 70. rocznicy Zbrodni Katyńskiej. Oprócz broszury zawiera płytę z filmem „Miałam ojca w wyobraźni” w reż. Tomasza Piotrowskiego

ZBRODZIA KATYŃSKA WIELKOPOLANIE W DOŁACH ŚMIERCI

KATYNIA, CHARKOWA I MIEDNOJE

ORGANIZATOR / AN EXHIBITION ORGANISED BY:
ODDZIAŁOWE BIURO EDUKACJI PUBLICZNEJ
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ W POZNANIU
THE POZNAN BRANCH
OF THE INSTITUTE OF NATIONAL REMEMBRANCE

SCENARIUSZ WYSTAWY / EXHIBITION PLAN:
ALEKSANDRA PIETROWICZ

KWERENDA IKONOGRAFICZNA I DOKUMENTALNA /
ICONOGRAPHIC AND DOCUMENTARY SEARCH QUERY:
ALEKSANDRA PIETROWICZ
PRZY WSPÓŁPRACY WOJCIECHA ŚMIGIELSKIEGO

SKŁAD I ŁAMANIE / TYPE-SETTING AND BREAKING:
MICHAŁ TRACZYK

FOTOGRAFIE I DOKUMENTY ZE ZBIORÓW /
PHOTOGRAPHS AND DOCUMENTS
FROM THE COLLECTION OF

Instytutu Pamięci Narodowej, Instytutu Zachodniego w Poznaniu, Wielkopolskiego Muzeum Walk Niepodległościowych w Poznaniu, Archiwum Uniwersytetu Merytorycznego w Poznaniu, Archiwum Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, zbiorów prywatnych Wojciecha Śmigielskiego, Urszuli Bobowskiej, Rafała Sierchulę, Andrzeja Mańczaka, Zbigniewa Hądkego, Eugeniusza Niwczka, Marii i Jadźki Pareckich, Marcina Libickiego, Teresy Rejcekiej, Anieli Kłamek, Stefana Podwójnego; *Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów*, Londyn 1986; *Katyn. Dokumenty zbrodni*, t. 1, *Jeniny w wypowiedzianej wojnie*, red. A. Gieysztor, R. Hichoja i in., Warszawa 1995, t. 2, *Zagłada*, red. A. Gieysztor, W. Kozłowski i in., Warszawa 1998; *Katyn. Zbrodnia i propaganda. Niemieckie fotografie dokumentacyjne ze zbiorów Instytutu Zachodniego*, oprac. K. Szczepanik, I. Zgudka, Poznań 2003; *Zagłada polskich elit. Akcja AB-Katyni*, red. A. Piekarska, Warszawa 2006; *Prawdziwa historia Polaków. Jekateryn, wypisy, zbrodnie 1934-1943*, t. 1, oprac. D. Balczyński, A.K. Kunert, Warszawa 1999; E. Gruner, *Zamoch. Starobielsk w oczach ofiar i ich rodzin*, Szczecin 2001; A. Rybicki, *Uniwersytecki. Księga Katyni. Pamięć pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego zamordowanych wiosną 1940 r. przez NKWD*, Kraków 2000; A. Kola, *Archaeologia zbrodni. Oficerowie polscy na cmentarzu ofiar NKWD w Charkowie*, Toruń 2005; *Miednoje. Polska emigracja wojenna*, oprac. A. Przewoźnik, Warszawa 2004.

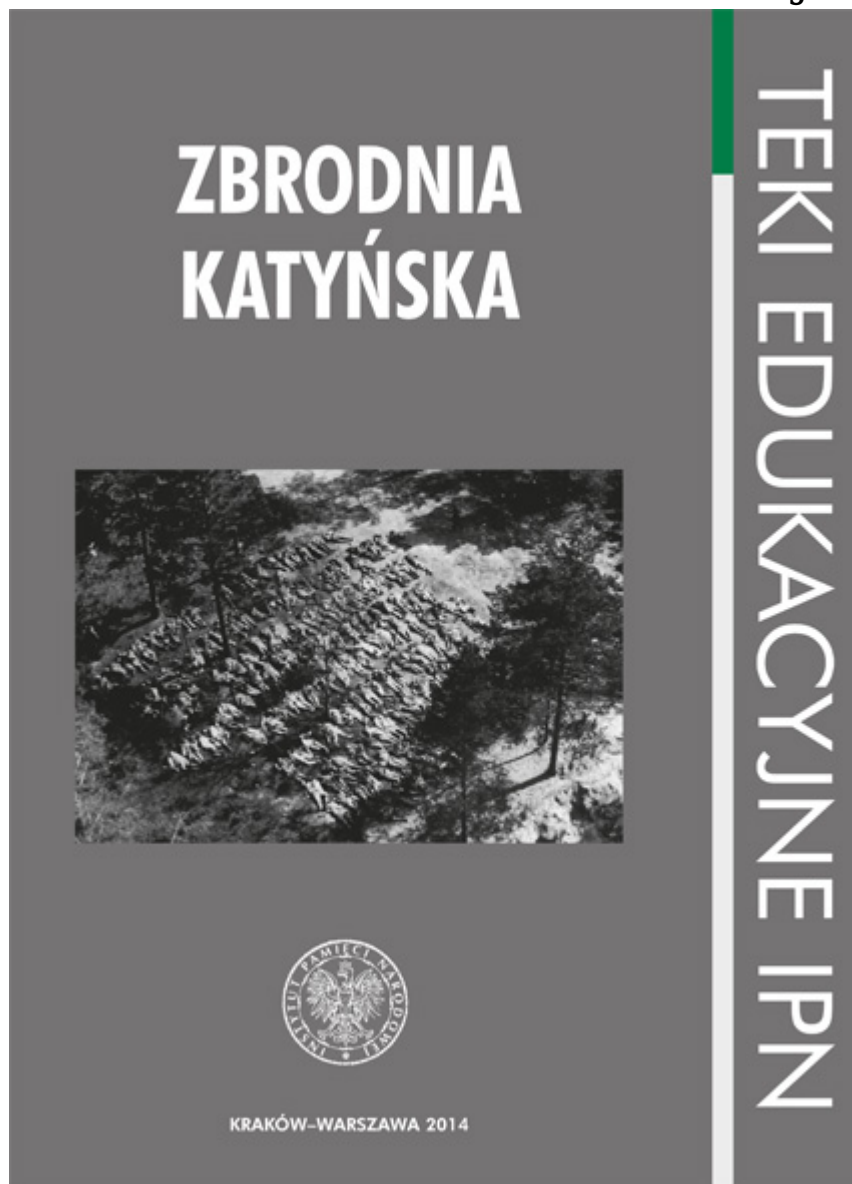
KATYN MASSACRE

NATIVES OF GREATER POLAND IN THE PITS OF DEATH AT KATYN, KHARKOV AND MEDNOYE

Zbrodnia Katyńska – Wielkopolanie w dołach śmierci Katynia, Charkowa i Miednoje, oprac. Aleksandra Pietrowicz, Poznań 2010, 2 wyd. 2015

Katalog wystawy przygotowanej przez poznański oddział IPN w związku z obchodzoną w 2010 r. siedemdziesiątą rocznicą Zbrodni Katyńskiej. Ekspozycja przedstawia w sylwetki Wielkopolan zamordowanych w lesie katyńskim i więzieniach NKWD w Charkowie i Kalininie. Na unikalnych, często nigdzie nie publikowanych zdjęciach ukazano ich życie rodzinne i zawodowe, a także korespondencję słaną do najbliższych z obozów jenieckich Kozielska, Starobielska i Ostaszkowa.

TEKI EDUKACYJNE

[Zbrodnia Katyńska, opracowanie Dariusz Gorajczyk, Monika Komaniecka, Krystyna Samsonowska, Mateusz Szpytma, Anna Zechenter, wydanie 3 poprawione i uzupełnione Warszawa 2014](#)

Teka składa się z trzech części: materiałów dla nauczyciela, materiałów dla ucznia i kart ze zdjęciami i materiałami źródłowymi. Do całości jest dołączona płyta CD. Materiały dla nauczyciela zawierają cztery przykładowe scenariusze lekcji o zbrodni katyńskiej, ćwiczenia z wykorzystaniem źródła, projekt edukacyjny wyprawy na cmentarze katyńskie, propozycje tematów esejów i bibliografię. Wydanie pierwsze zostało uzupełnione o informacje o otwarciu cmentarza w Bykowni oraz liczbie ofiar ukraińskiej listy katyńskiej.

[►POBIERZ](#)

BOHATEROWIE NIEPODLEGŁEJ

FRANCISZEK SIKORSKI

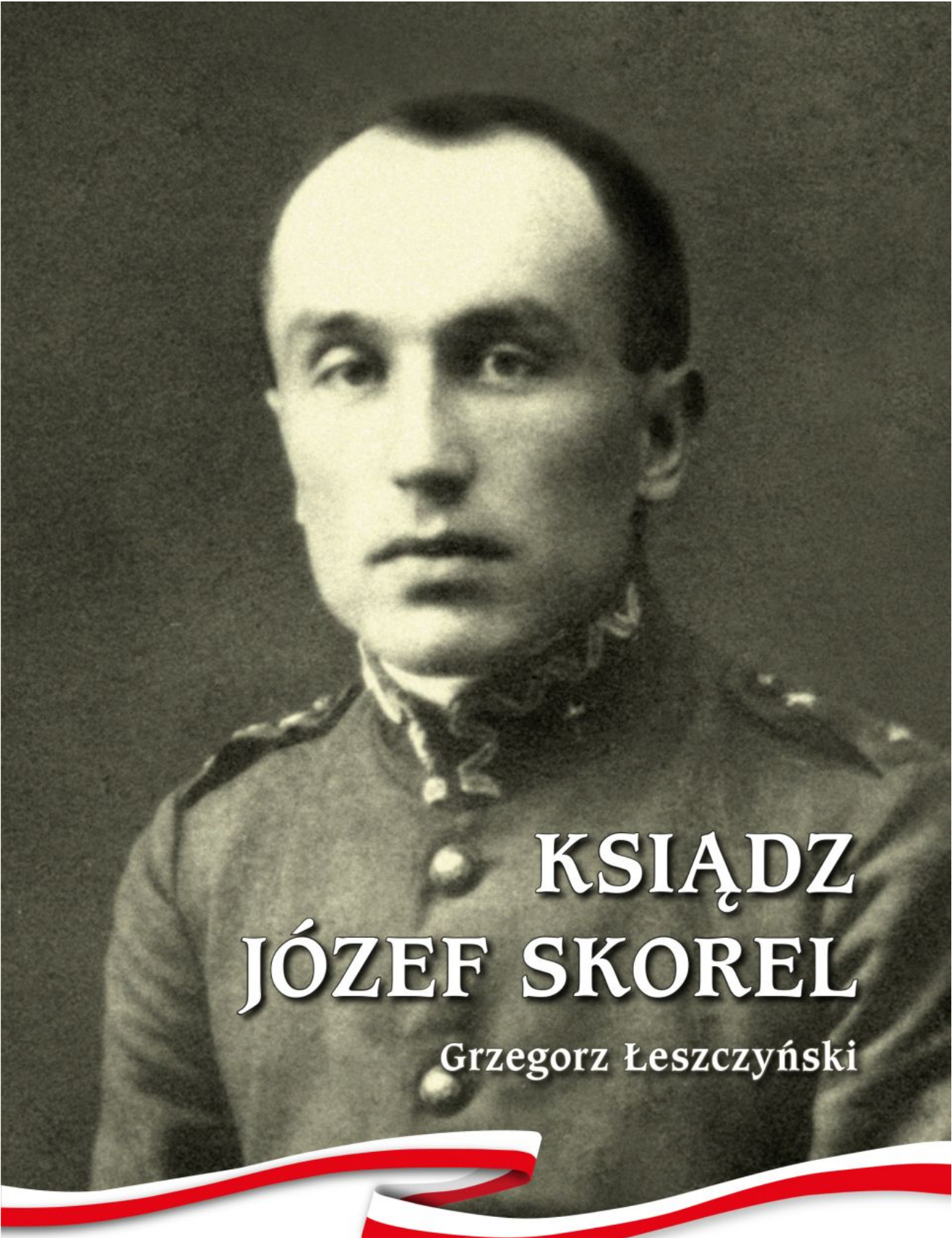
Szymon Nowak

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

Franciszek Sikorski urodził się w 1889 r. we Lwowie. Działal w Związku Walki Czynnej i w Związku Strzeleckim, gdzie ukończył kurs oficerski. Od sierpnia 1914 r. służył w Legionach Polskich, ale po kryzysie przysięgowym został aresztowany i wcielony do CK armii, skąd zdezerterował. Działal w Polskiej Organizacji Wojskowej we Lwowie i służył w Wojsku Polskim w 4 Dywizji Piechoty. Był dowódcą 13 Pułku Strzelców Polskich, 28 Pułku Strzelców Kaniowskich, XIX i XX Brygady Piechoty. Podczas wojny bolszewickiej walczył w walkach nad Dźisną, za co otrzymał Krzyż Virtuti Militari. W okresie międzywojennym był m.in. dowódcą 9 DP w Siedlcach, a w 1927 r. otrzymał awans na generała. W czasie wojny obronnej 1939 r. był dowódcą obrony Lwowa. Po oddaniu miasta dostał się do sowieckiej niewoli i został uwięziony w obozie w Starobielsku. W kwietniu 1940 r. został zamordowany w Charkowie.

Broszura w formacie PDF.

[►POBIERZ](#)

A black and white portrait of a man in a military uniform, identified as Father Józef Skorel. He is looking slightly to the left with a serious expression. The uniform has a high collar and epaulettes. The background is dark and textured.

KSIĄDZ JÓZEF SKOREL

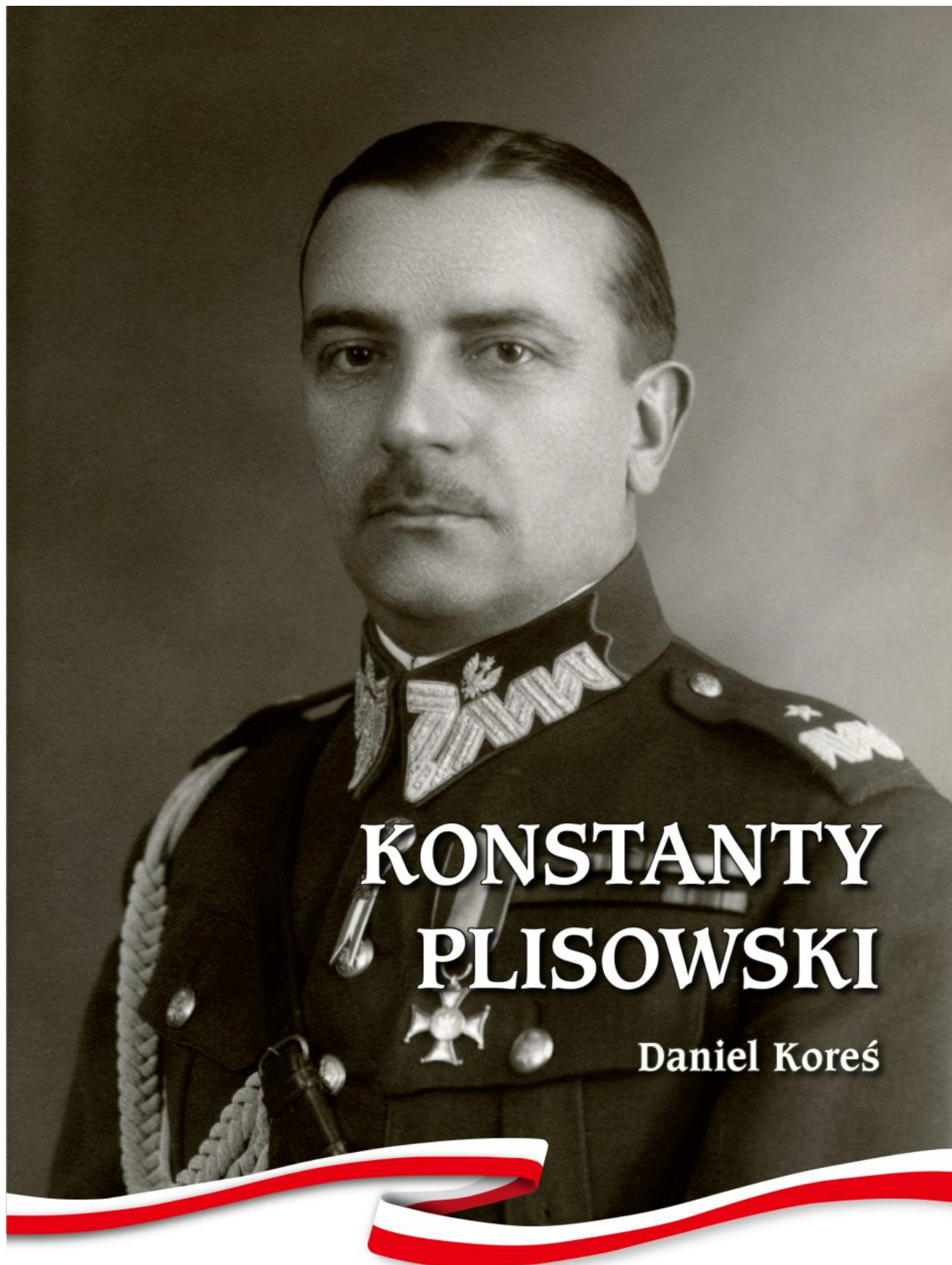
Grzegorz Łeszczyński

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

Absolwent Seminarium Duchownego i Rzymskokatolickiej Akademii Duchownej w Petersburgu. Zaangażowany w działalność niepodległościową w Bobrujsku. Kapelan wojny polsko-bolszewickiej, twierdzy w Brześciu Litewskim, Szpitala Okręgowego w Grudziądzu, 1 Szpitala Okręgowego i Centrum Wyszkozenia Sanitarnego w Warszawie. Magister teologii UW. W 1939 r. dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozach w Kozielsku i Ostaszkowie. Zamordowany przez Sowietów w Kalinie (Twerze), spoczywa w Miednoje. Odznaczony m.in. Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921, Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyżem Niepodległości oraz Złotym Krzyżem Zasługi.

Broszura w formacie PDF.

[!\[\]\(919a2cb85b99741a73c0c31a427236a8_img.jpg\) **POBIERZ**](#)

KONSTANTY PLISOWSKI

Daniel Koreś

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

Konstanty Flisowski był żołnierzem w I wojnie światowej, walczył następnie w wojnie o utrzymanie granic odradzającej się Rzeczypospolitej. W 1939 r. dowodził obroną Twierdzy Brzeskiej. Objął funkcję zastępcy Grupy Operacyjnej Kawalerii Władysława Andersa, dowodził Nowogródzką Brygadą Kawalerii, która przebijając się na południe, walczyła z Niemcami i Sowietami. 28 września dostał się do sowieckiej niewoli w obozie w Starobielsku. Figuruje na Liście straceń nr 2585 zbrodni katyńskiej.

Broszura w formacie PDF.

[!\[\]\(c507f772dba2b921f86777f01218e570_img.jpg\) **POBIERZ**](#)

A portrait of a man in a military uniform, identified as Wilhelm Jakub Kasprzykiewicz. He is wearing a dark uniform with a high collar featuring a wavy pattern. He has several medals and ribbons on his chest, including a large cross-shaped medal. The background is dark.

Szymon Nowak

**WILHELM
JAKUB KASPRZYKIEWICZ**

A decorative wavy ribbon in red and white colors, flowing across the bottom of the page.

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

Wilhelm Jakub Kasprzykiewicz urodził się w 1896 r. w Nowym Sączu. W czasie edukacji należał do Towarzystwa Filaretów i działał w polskim skautingu, a od 1913 r. wstąpił do Związku Strzeleckiego. W sierpniu 1914 r. zgłosił się do Legionów Polskich, ale ze względu na stan zdrowia został zwolniony. Musiał służyć w wojsku austriackim i walczyć na froncie rosyjskim i włoskim, gdzie dostał się do niewoli. Od listopada 1918 r. wstąpił do 5 Pułku Strzelców Polskich i wrócił do kraju z „Błękitną Armią” gen. Hallera. Walczył przeciwko Ukraińcom i bolszewikom, wstawiając się w bitwie pod Ossowem w sierpniu 1920 r., za co otrzymał Krzyż Virtuti Militari. W okresie międzywojennym ukończył Wyższą Szkołę Wojenną i w 1938 r. otrzymał awans na stopień podpułkownika dyplomowanego. We wrześniu 1939 walczył w strukturach Armii „Prusy” i po bitwie pod Tomaszowem Lubelskim dostał się do niewoli niemieckiej. Przekazany stronie sowieckiej, został w kwietniu 1940 r. zamordowany w Katyniu.

Broszura w formacie PDF.

[!\[\]\(3dfb8d66e81160ad61421a3452093d1b_img.jpg\) POBIERZ](#)

**HENRYK BOLESŁAW
DYDUCH**

Grzegorz Łeszczyński

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

[Grzegorz Łeszczyński, Henryk Bolesław Dyduch, Warszawa 2020](#)

Ppłk WP, żołnierz Legionu Wschodniego i POW w Kołomyi, uczestnik wojny polsko-ukraińskiej i polsko-bolszewickiej. Oficer w 39. Pułku Piechoty Strzelców Lwowskich w Jarosławiu. We wrześniu 1939 r. dowódca II batalionu Ośrodka Zapasowego 24. Dywizji Piechoty w Przemyślu. Aresztowany przez Sowieców po kapitulacji Lwowa, więziony w Starobielsku. Zamordowany w Charkowie i pogrzebany w Piatichatkach. Od 2000 r. spoczywa na Cmentarzu Ofiar Totalitaryzmu w Charkowie. Żonaty z Reginą z d. Wądołkowską, dwoje dzieci. Odznaczony Krzyżem Obrony Lwowa, Medalem Niepodległości, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921 i Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

Broszura w formacie PDF.

► [POBIERZ](#)

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

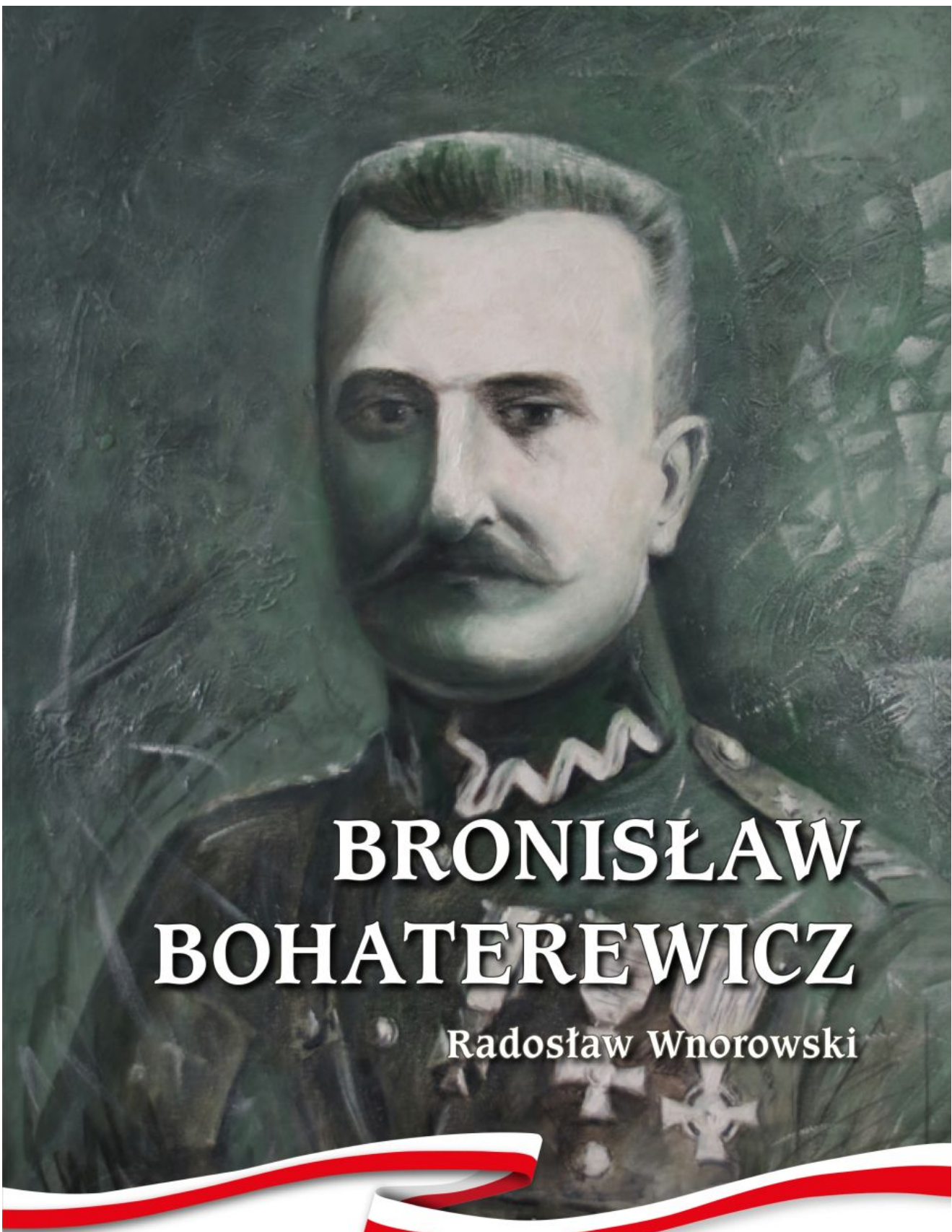
[Marek Kozubel, Józef Gigiel-Melechowicz, Warszawa 2020](#)

Urodzony 6 marca 1890 r. w Samborze. Syn Antoniego Gigieła i Marii z domu Korczak. W wieku 22 lat został członkiem Związku Strzeleckiego. Podczas I wojny światowej walczył w szeregach 1. i 6. Pułku Piechoty Legionów Polskich. Wyróżnił się podczas bitwy pod Kostiuchnowką. Po kryzysie przysięgowym został członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej. Brał udział w wojnie polsko-sowieckiej 1919-1920. W 1939 r. został

wyznaczony na dowódcę Podkarpackiej Brygady Obrony Narodowej. Po wojnie obronnej 1939 r. znalazł się w sowieckiej niewoli. Ofiara zbrodni katyńskiej. Za życia został wyróżniony wieloma odznaczeniami, m.in. Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari.

Broszura w formacie PDF.

► [POBIERZ](#)

A portrait of a man with a mustache, wearing a military uniform with several medals on his chest. The background is dark and textured. A red and white wavy ribbon is at the bottom.

BRONISŁAW BOHATEREWICZ

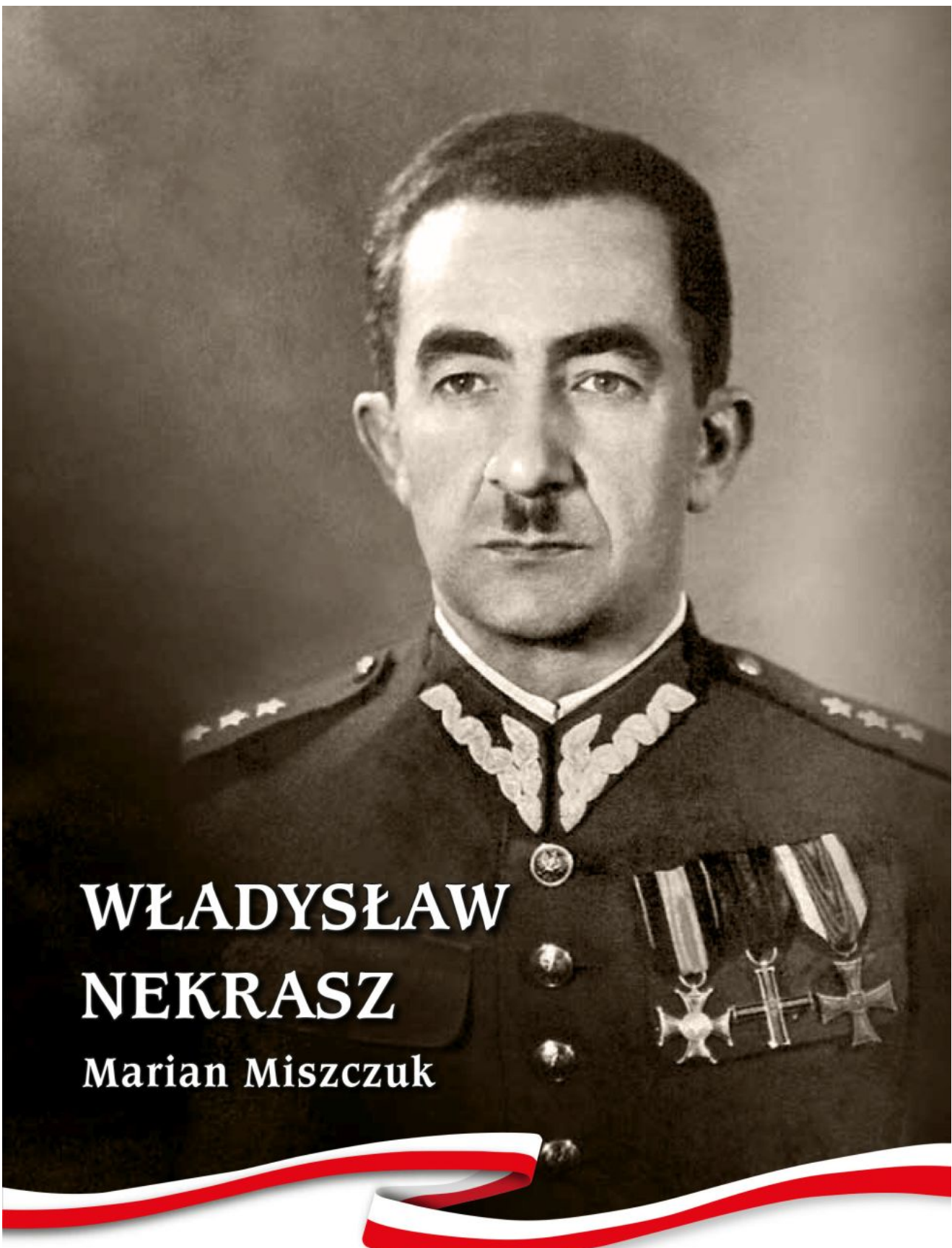
Radosław Wnorowski

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

Bronisław Bohaterewicz (1870–1940) był jednym z założycieli Samoobrony Ziemi Grodzieńskiej, która broniła Ziemi Wschodnich zarówno przed Niemcami, jak i Sowietami. Brał też udział w wojnie polsko-bolszewickiej, w której dowodził oddziałami podczas ofensywy wileńskiej i w Bitwie Warszawskiej. Po przejściu w stan spoczynku zajmował się działalnością kombatancką. Aresztowany i internowany przez Sowietów po agresji ZSRS 17 września 1939 r. Został przewieziony do obozu w Kozielsku i osadzony z innymi generałami, m.in. Henrykiem Minkiewiczem i Mieczysławem Smorawińskim. Zginął prawdopodobnie 9 kwietnia 1940 r. Był najstarszym polskim generałem, który został rozstrzelany w Katyniu.

Broszura w formacie PDF.

[!\[\]\(3dfb8d66e81160ad61421a3452093d1b_img.jpg\) **POBIERZ**](#)

A black and white portrait of a man in a military uniform. He has dark hair and a mustache. He is wearing a dark uniform with a high collar decorated with white braided piping. On his left chest, there are several medals and ribbons. The background is a plain, light color.

WŁADYSŁAW NEKRASZ

Marian Miszczuk

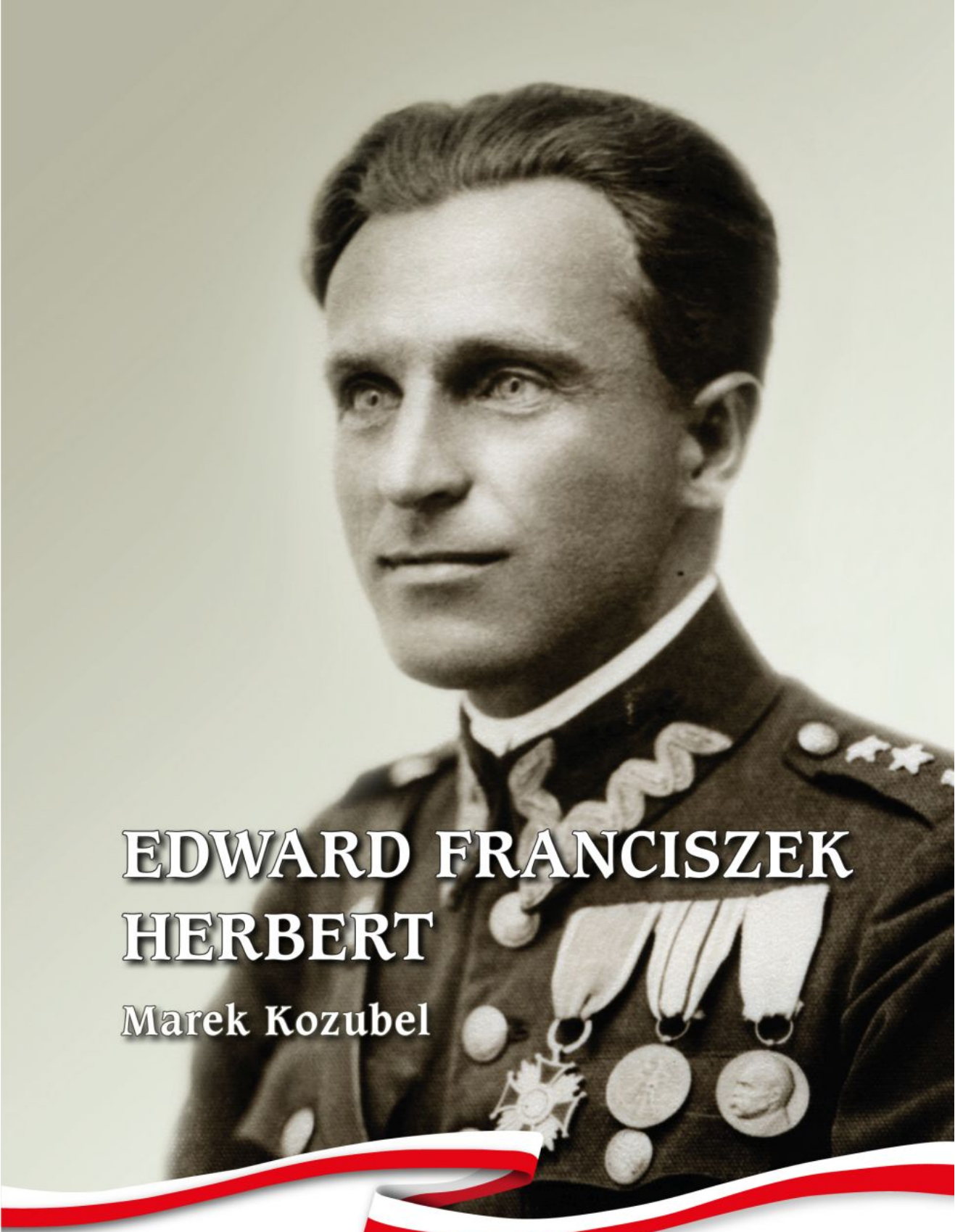
BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

[Marian Miszczuk, Władysław Nekrasz, Warszawa 2020](#)

Władysław Nekrasz (1893–1940) był współzałożycielem, a potem komendantem polskiego skautingu na Rusi. Uczestniczył w walkach o odzyskanie przez Polskę niepodległości, a następnie w wojnie 1920 r. Ukończył studia rolnicze i w tej dziedzinie pracował w wolnej Polsce. W 1939 r. walczył w wojnie obronnej. Wzięty do niewoli przez Sowieców, został zamordowany w Charkowie wiosną 1940 r.

Broszura w formacie PDF.

[!\[\]\(919a2cb85b99741a73c0c31a427236a8_img.jpg\) POBIERZ](#)

A black and white portrait of a man in a military uniform, looking slightly to the left. He has dark hair and is wearing a dark jacket with a high collar. Several medals and ribbons are pinned to his chest. The background is a plain, light color.

EDWARD FRANCISZEK HERBERT

Marek Kozubel

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ

[Marek Kozubel, Edward Franciszek Herbert, Warszawa 2020](#)

Był zdolnym oficerem i krewnym jednego z najsłynniejszych polskich poetów – Zbigniewa Herberta. Wstąpił do Wojska Polskiego niemal natychmiast po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Brał udział w wojnach o granice Rzeczypospolitej w latach 1918–1920. W okresie międzywojennym okazał się jednym ze zdolniejszych oficerów wojsk pancernych w Wojsku Polskim. Na czele szwadronu czołgów w Armii Kraków bronił Polski we wrześniu 1939 r. Po zakończeniu walk trafił do niewoli sowieckiej. Jego życie przerwał strzał oprawcy NKWD. Kapitan Edward Franciszek Herbert był jedną z blisko 22 tysięcy ofiar zbrodni katyńskiej.

Broszura w formacie PDF.

[**►POBIERZ**](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)